

Yeni Çocuk Sahibi Olmuş Ebeveynlerin Anne Baba Rolüne Hazır Olma Durumu ile Sosyodemografik Özelliklerinin Karşılaştırılması

A Comparison of Readiness of Parents with New-born Children for Parenthood Role and Their Sociodemographic Characteristics

Araştırma

Research

Şeyma Pınar¹, Aysel Kökcü Doğan²

DOI: 10.17942/sted.751964

Geliş/Received : 12.06.2020

Kabul/Accepted : 03.09.2020

Öz

Çalışma, yeni çocuk sahibi olmuş ebeveynin, anne baba rolüne hazır olma durumu ile sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması amacıyla metodolojik olarak planlanmıştır. Araştırma özel bir hastanede doğum yapan ve henüz çocuk sahibi olmuş 300 ebeveyn ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri; araştırmacılar tarafından literatür bilgileri doğrultusunda hazırlanan 'Tanıtıcı Bilgiler Formu' ve 'Yeni Çocuk Sahibi Olmuş Ebeveynlerin Anne Baba Rolüne Hazır Olma Formu' kullanılarak toplanmıştır. Formun Cronbach Alpha değeri 0,80 olarak bulunmuştur. Araştırma sonucunda; ebeveynlerin anne baba rolüne hazır bulunmuşlukları ile eğitim düzeyleri, ekonomik durumları, evlilik süreleri ve çocuk sayıları arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Formun alt boyutlarından farkındalık alt boyutu ile eğitim ve çocuk sayısı; ihtiyaçların giderilmesi alt boyutu ile eğitim, ekonomik durum ve çocuk sayısı; anne baba tutumu alt boyutu ile eğitim ve çocuk sayısı; rol edinme alt boyutu ile evlilik süresi; sorumluluk alt boyutu ile eğitim arasında istatistiksel anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Bu sonuçlar doğrultusunda; ebeveynlerin çocuk bakımı ve eğitimi konularında bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi amacı ile planlanan ebeveyn hazırlık programları, evlilik öncesi dönemden başlayıp evlilik süreci ve ebeveyn olma dönemi boyunca devam eden eğitim programlarına dönüştürülmeli, aileler toplum kuruluşları tarafından desteklenmelidir.

Anahtar sözcükler: Ebeveyn, Rol, Hazır bulunmuşluk, Çocuk

Abstract

The study was designed methodologically to compare the readiness of parents with new-born children for parenthood role and their sociodemographic characteristics. The research was conducted among 300 parents who have given birth and just had a baby at a private hospital. The data were collected using an "Information Form" and the "Parenting Readiness Form for the Parents Who Had a New-born Child", prepared by the researchers in accordance with related literature. Cronbach Alpha value for this form was found to be 0,80. As a result of the research, it was seen that there was a significant difference between parents' readiness for parenthood roles and their educational level, economic status, marital duration and the number of children they had ($p<0,05$). It was also found that there were statistically significant differences between the awareness subscale and education and the number of children; between the need fulfilment subscale and education, economic status and the number of children; between parental attitudes subscale and education and the number of children; between adaptation to parental roles subscale and marital duration; between responsibility subscale and education ($p<0,05$). In accordance with these findings; preparation for parenthood programmes aiming at improving parents' knowledge and skills for child care and education should be converted into training programmes starting from the pre-marriage stage and continuing throughout the marriage and parenthood period and families should be supported by social institutions.

Key words: Parents, Roles, Readiness, Child

1 Uzm Hem.; Çocuk Sağlığı ve Hast. Özel Medipol Mega Ü. Bebek Bakım Odası, İstanbul (Orcid No: 0000-0002-7728-5257)

2. Dr.; Öğr. Üyesi, Çocuk Sağlığı ve Hast. Hemşireliği, İstanbul Medipol Ü. Sağlık Bilimleri Fak. Hemşirelik Bölümü, (Orcid No:0000-0003-3312-087X)

Giriş

Aile kendi içerisinde birçok dinamiği ve işlevi olan bir kurumdur. Aile dinamikleri içerisinde en önemli unsur ise ebeveynlerin çocukları ile ilişkilerini doğru yönetebilmeleri, çocuklarına doğru anne-baba rolleri ile yaklaşarak onlara özgüven duygusu verebilmeleridir (1-3). İnsan yaşamında ebeveyn olma önemli bir yer tutmaktadır (4,5). Yeni bir çocuk beraberinde yeni endişeleri, yeni zorlukları ve yeni stresleri getirdiği gibi yeni duygular, yeni anlayışlar ve yeni sevinçler de getirebilir. Bu değişiklikler ebeveyn için hem harika hem de zorlayıcı olabilir (6).

Ebeveyn olmanın anlamı, Hanssen ve ark. tarafından 'gelişme ve yaşamda kalma için bir çocuğun bakım, ihtiyaç ve desteğinin sürekli olarak sağlanması' şeklinde tanımlanmaktadır. Ebeveynlik bir müessese olarak aile içerisinde yerini koruyup birçok önemli değişime uyum sağlamıştır (7).

Hamilelik ve ebeveynliğe geçiş, bebek-ebeveyn ilişkisi ve bebeğin gelişimi için önemli etkileri olan bir uyum dönemidir. Bu geçiş döneminde yeni ebeveynler için ilgili bakım, bilgi ve tavsiyeler önemlidir (8). Eşler, edindikleri yeni roller ile farklı bir etkileşim ve iletişim içinde olurlar. Ebeveyn olma yolunda en önemli adımlardan biri eşlerin çocuk sahibi olmaya birlikte karar vermesidir. Eşlerin tek taraflı çocuk isteği ileriki dönemde hem ebeveyn-çocuk ilişkisinde hem de eşlerin birbirleriyle ilişkisinde sorunlar oluşturacaktır (9). Eşler kendilerini hazır hissettikleri zaman çocuk sahibi olduklarında, kendilerinden beklenen ebeveyn rol ve sorumluluklarını daha iyi yerine getirebileceklerdir. Biyolojik hazır bulunuşluk ebeveynin psikolojik ve sosyal anlamda da hazır olduğu anlamına gelmemektedir. Biyolojik hazır bulunuşluğun yanında ebeveynlerin psikolojik, sosyal, kültürel, ekonomik ve birçok yönden ebeveyn olmaya hazır olması gerekmektedir. Literatür bilgileri ışığında ebeveynlerin ve çevrelerinin beklentilerine uygun çocuğa sahip olup olmamaları, çocuklarının sayısı, cinsiyeti, çocuğun özellikleri, anne babanın çocukluklarında kendi anne babalarıyla olan deneyimlerinin ebeveyn tutumlarını etkilediği düşünülmektedir. Ebeveynlerin geçmişte ebeveynlik deneyimleri var ise yeniden çocuk sahibi olma süreçlerinde bu faktör de etkili olacaktır.

Ebeveyn tutumlarını ve ebeveynin çocuk yetiştirme uygulamalarını etkileyebilen başka faktörler de vardır. Bunlar; ebeveynin eğitim düzeyi, yaşı, içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel koşullar, eşlerin ebeveynliğe duygusal, zihinsel ve sosyal açılarından hazır olup olmaması, ebeveyn olmadan önceki dönemde eşler arası ilişkilerin kalitesi, doğum sonrasında ebeveynlik rollerinde eşlerin birbirini destekleyip desteklememeleri, ebeveynlik konusunda zihinlerinde daha önceden oluşmuş şablonlar ve evlilik ilişkilerindeki tatmin düzeyleri sayılabilmektedir (10).

Ailenin yapısı, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyi çocuğun ilk sosyal deneyimlerini ve gelişimini etkilemektedir (11). Ebeveyn tutumlarını etkileyen en önemli faktörlerden biri de içinde bulunulan kültüre ait özelliklerdir (12). Ebeveynin olumlu ve destekleyici tutumu çocuğun gelişimine katkı sağlarken, olumsuz ve kısıtlayıcı tutumu bazı ruhsal problemlerin ortaya çıkmasına neden olur (13). Çocuğa karşı sergilenen tutum, aile yapısı ile birlikte çocuğun kişilik gelişiminde önemli bir yer tutar (14). Çocuğun sağlam bir kişilik yapısına sahip olması için dengeli, duygusal ve toplumsal etkileşimi güçlü, bağımsızlık yolunda yeterli olanakların sağlandığı bir aile ortamı hazırlanmalı, çocuk güven ve sevgi içinde büyütülmelidir (15).

Hazır bulunuşluk ile ilgili yapılan çalışmalar sonucunda; aile ve aile ortamı gibi etmenlerin hazır bulunuşluk üzerine etkili olduğu ortaya konulmuştur (16). Hazır bulunuşluk kavramı Oktay'a (1983) göre "olgunlaşma", Tharckray'a (1971) göre "hazırlıklı olma" ve Başaran'a (1994) göre ise "hazır bulunuşluk" olarak farklı terimlerle anlatılsa da taşıdıkları anlamların aynı olduğu belirtilmiştir. Hazır bulunuşluk; kişinin olgunlaşma ve öğrenme sürecinde belli bir davranışı göstermeye hazır olmasında, kolayca ve yeterli bir biçimde öğrenmesinde, belli bir beceriyi, davranışı ya da tutumu kazanmasında ve bu bilgileri zamanında ve gerektiğinde kullanmasında etkilidir. Bireyin fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal olarak bir beceriyi sergileyebilecek olgunluk düzeyine gelmesi ve o beceriye ilişkin yeterli bilgiye/öğrenmeye sahip olması ile hazır bulunuşluk gerçekleşir (17,18). Bütün faktörler göz önünde bulundurulduğunda ebeveynin davranışlarını etkileyen faktörlerin aslında

hazırbulunuşluklarını da etkilediği görülmektedir. Ebeveynin ebeveynliğe hazırbulunuşluğu; ebeveynlik davranışlarını etkilediği gibi çocuk sağlığını da etkilemektedir.

Aile üyelerinin kendilerine düşen sorumlulukların bilincinde, çocuğa yeterli fırsatları sunmaları ve desteklemeleri, çocuğun yaşamını devam ettirmek için gereksinim duyacağı temel alışkanlıkları kazanmasını sağlayacaktır. Sağlıklı annelerden sağlıklı çocuklar doğar, sağlıklı ebeveyn sağlıklı çocuklar yetiştirir ve sağlıklı çocuklar ise sağlıklı bir toplumun temel yapısını oluşturur (19). Bu kapsamda yapılan çalışmada; ebeveynlerin, anne baba rolüne hazır olma durumu ile sosyo-demografik özelliklerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın şekli

Bu çalışma, bir ya da daha fazla çocuk sahibi olan ebeveynin, anne baba rolüne hazır olma durumu ile sosyo-demografik özelliklerinin karşılaştırılması amacıyla metodolojik olarak planlanmıştır.

Araştırmanın yapıldığı yer ve zaman

Araştırma İstanbul'da bulunan özel bir hastanenin Bebek Bakım Odası'nda 2017/Ocak-Mart ayları arasında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın sınırlılıkları

Araştırmanın örneklemini özel bir hastanede doğum yapan ve çocuk sahibi olan ebeveynlerin oluşturması, subjektif ebeveyn ifadelerine dayanması ve üç aylık bir dönemi yansıması çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin özel bir hastaneden seçilmesi; ebeveynlerin eğitim durumu, çalışma durumu ve ekonomik durum gibi sosyo-demografik özelliklerini de etkilemiştir.

Evren ve örneklem

Araştırma evreni belirlenirken bir önceki yılın araştırma yapılan Ocak-Mart ayları verileri esas alınmış ve araştırma örneklem seçimi bu veriler üzerinden hesaplanmıştır. 2016 yılının Ocak-Mart ayları arasında özel bir hastaneye doğum yapmak için başvuran ve bebek sahibi olan 1064 ebeveyn araştırmanın evrenini; araştırmanın yapıldığı 2017 yılının Ocak-Mart ayları arasında hastaneye başvuran ve bebek sahibi olan, araştırmaya katılmaya gönüllü 300 ebeveyn ise araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Veri toplama aracı

Araştırma verileri; 'Tanıtıcı Bilgiler Formu (8 soru)' ve araştırmacı tarafından literatür bilgileri ve uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan 'Yeni Çocuk Sahibi Olmuş Ebeveynlerin Anne Baba Rolüne Hazır Bulunuşluk Formu' kullanılarak toplanmıştır.

Tanıtıcı bilgiler formu: Ebeveynin cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi, çalışma durumu, aile tipi, ekonomik durumu, evlilik süresi, çocuk sayısı ile ilgili sorular yer almaktadır.

Yeni çocuk sahibi olmuş ebeveynlerin anne baba rolüne hazır olma formu:

'Yeni Çocuk Sahibi Olmuş Ebeveynlerin Anne Baba Rolüne Hazır Olma Formu' araştırmacılar tarafından literatür bilgileri ve uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Toplam 31 maddeden oluşan form, geçerlik güvenirlik çalışması sonucu 28 madde olarak belirlenmiştir. Forma katılımcıların evet, emin değilim ve hayır olarak yanıt vermeleri istenmiştir. Form maddeleri evet-2, emin değilim-1, hayır-0 olarak puanlanmıştır. Formun Cronbach Alpha değeri 0,80 olarak tespit edilmiştir.

Kapsam geçerliliği ve pilot çalışma

Araştırmacılar tarafından literatür bilgileri ve uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan 'Yeni Çocuk Sahibi Olmuş Ebeveynlerin Anne Baba Rolüne Hazır Olma Formu'nun kapsam geçerliliği için konu ile ilgili akademisyenlerden uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri sonrası yeniden düzenlenen formun anlaşılabilirliği belirlenmesi amacıyla yaklaşık 10 ebeveynle ön uygulama yapılmıştır. Daha sonra anlaşılmayan sorulara yönelik yeniden düzenlemeler yapılarak son şekli verilen form araştırma kapsamındaki ebeveynlere araştırmacı tarafından uygulanmış, ön uygulama yapılan ebeveynler araştırmaya dahil edilmemiştir.

Güvenirlik çalışması

Anne baba rolüne hazır bulunuşluk formu ilgili literatür taranarak oluşturulmuş ve formun güvenirlik ve geçerlilik çalışması yapılmıştır. Formun yapı geçerliliğini ortaya koymak için açıklayıcı faktör analizi yöntemi uygulanmıştır. Yapılan Barlett testi sonucunda ($p=0,000<0,05$) faktör analizine alınan değişkenler arasında ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Yapılan test

sonucunda ($KMO=0,824>0,60$) örnek büyüklüğünün faktör analizi uygulanması için yeterli olduğu saptanmıştır. Faktör analizi uygulamasında Varimax yöntemi seçilerek faktörler arasındaki ilişki yapısının aynı kalması sağlanmıştır. Faktör analizi sonucunda değişkenler toplam açıklanan varyansı %57,998 olan 5 faktör altında toplanmıştır. Form maddelerinden 4, 5, 17 numaralı maddeler eş yükleme ve faktör yükü 0,5' in altında olduğundan çıkartılmıştır. Formun güvenilirliğini hesaplamak için iç tutarlılık katsayısı olan "**Cronbach Alpha**" hesaplanmıştır. Formun genel güvenilirliği **alpha=0,80** olarak yüksek

bulunmuştur. Güvenirliğine ilişkin bulunan alpha ve açıklanan varyans değerine göre anne baba rolüne hazır bulunuşluk formunun geçerli ve güvenilir bir araç olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1).

Verilerin toplanması

Ebeveynlere 'Yeni çocuk sahibi olmuş ebeveynlerin anne baba rolüne hazır olma formu' hakkında gerekli açıklamalar yapılarak onamları alınmıştır. Gönüllülerle yüz yüze görüşme yöntemi ile araştırmacı tarafından geliştirilen form uygulanarak veriler toplanmıştır.

Tablo 1. Anne baba rolüne hazır bulunuşluk formu faktör yapısı

Boyut	Madde	Faktör yükü	Açıklanan varyans	Cronbach's Alpha	Puan aralığı
Farkındalık (Özdeğer=2,868)	h1	0,715	14,891	0,62	0-8
	h14	0,681			
	h16	0,595			
	h20	0,552			
İhtiyaçların giderilmesi (Özdeğer=1,841)	h11	0,716	12,979	0,336	0-14
	h12	0,701			
	h13	0,684			
	h15	0,677			
	h24	0,603			
	h25	0,599			
	h27	0,574			
Tutum (Özdeğer=1,700)	h3	0,821	11,397	0,405	0-16
	h6	0,801			
	h7	0,745			
	h21	0,733			
	h22	0,698			
	h23	0,683			
	h26	0,628			
h28	0,601				
Rol Edinme (Özdeğer=1,624)	h2	0,625	10,378	0,429	0-6
	h8	0,594			
	h9	0,556			
Sorumluluk (Özdeğer=1,487)	h10	0,677	8,353	0,336	0-6
	h18	0,546			
	h19	0,522			

Verilerin analizi

Araştırmada elde edilen veriler IBM SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Hipotez testlerinin uygulanmasında normal dağılım varsayımları dikkate alınmıştır. Bağımlı değişkenlerin tanımlayıcı özelliklere göre normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek üzere Kolmogorov-Smirnov testi, iki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında Man Whitney-U testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Anne baba rolüne hazır bulunuşluk puanlarının normal dağılım göstermediği saptanmıştır ($p < 0,05$). Verilerin analizinde non-parametrik yöntemler olarak iki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında Man Whitney- U testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında Kruskal W hallis testi kullanılmıştır. Kruskal whallis testi sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı olarak Man Whitney-U testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir (Tablo 2).

Araştırmanın etik yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için 22 Aralık 2016 tarihinde İstanbul Medipol Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan 10840098-604.01.01-E.27505/562 sayılı etik kurul onayı, 03.01.2017 tarihinde araştırmanın yapıldığı özel üniversite hastanesinin başhekimliğinden 31034136-302.08.01-E.277 sayılı anket ve araştırma izni alınmıştır. Veri toplamaya başlamadan önce araştırmaya katılanlara araştırma hakkında bilgi verilerek "Gönüllü Oluru" ve "Gönüllülük" ilkesine,

araştırmaya katılıp katılmama konusunda özgür oldukları belirtilerek "Özerkliğe Saygı" ilkesine, araştırmaya katılan ebeveynlerin bilgilerinin gizli tutulacağı belirtilerek "Gizlilik ve Gizliliğin Korunması" ilkesine bağlı kalarak araştırmaya katılanların kimlik bilgileri kullanılmadan araştırma yürütülmüştür.

Çalışmada kullanılan mevcut olanaklar

Araştırmacının çalıştığı ve araştırma yapılan hastanenin bebek bakım ünitesi yönetici ve çalışanları tarafından araştırmanın uygulanması ve verilerin toplanması basamağında olanak sağlanmıştır. Fakat araştırma için herhangi kurum ya da kuruluştan maddi yönden destek alınmamış olup, bütün maddi giderler araştırmacılar tarafından karşılanmıştır.

Bulgular

Çalışmaya katılan ebeveynlerin %54,3'ünün kadın, %45,7'sinin erkek; %37'sinin 31-35 yaş aralığında; %46,3'ünün üniversite mezunu, %67'sinin bir işte çalışmakta olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin %84,3'ü çekirdek aile yapısına sahip; %60'ının ekonomik durumunun 'orta' düzeyde; %42'sinin 6 yıl ve üzeri süredir evli; %49,3'ünün ilk çocuğa sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Örneklem grubundaki ebeveynlerin anne baba rolüne hazır olma durumu toplam puan ortalaması $41,640 \pm 5,107$, alt boyut puan ortalamaları ise farkındalık $6,493 \pm 1,135$, ihtiyaçların giderilmesi $11,017 \pm 2,535$, tutum $13,680 \pm 2,366$ rol edinme $5,380 \pm 1,003$, sorumluluk $5,070 \pm 1,130$ olarak tespit edilmiştir (Tablo 4).

Yeni çocuk sahibi olmuş ebeveynlerin anne baba rolüne hazır olma ölçeği ile sosyo-demografik özellikleri karşılaştırıldığında; form toplam puanı ile eğitim düzeyi ($p=0,000 < 0,05$); ekonomik

Tablo 2. Anne baba rolüne hazır bulunuşluk puanları kolmogorov-smirnov normal dağılım testi

	Farkındalık	İhtiyaçların giderilmesi	Tutum	Rol edinme	Sorumluluk	Annebaba hazır bulunuşluk toplamı
N	300	300	300	300	300	300
z	,291	,204	,200	,395	,338	,115
p	,000	,000	,000	,000	,000	,000

Tablo 3. Ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı (N: 300)

Tablolar	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	163	54,3
	Erkek	137	45,7
Yaş	18-25	33	11,0
	26-30	88	29,3
	31-35	111	37,0
	36-40	53	17,7
	40 üzeri	15	5,0
	Eğitim düzeyi	İlkokul	27
Ortaokul		28	9,3
Lise		87	29,0
Üniversite		139	46,3
Lisansüstü		19	6,3
Çalışma durumu	Evet	201	67,0
	Hayır	99	33,0
Aile tipi	Çekirdek aile	253	84,3
	Geniş aile	47	15,
Ekonomik durum	Çok iyi	11	3,7
	İyi	109	36,3
	Orta	180	60,0
Evlilik süresi	0-1 yıl	44	14,7
	2-3 yıl	67	22,3
	4-5 yıl	63	21,0
	6 ve üzeri	126	42,0
Çocuk sayısı	1	148	49,3
	2	94	31,3
	3	40	13,3
	4 ve üzeri	18	6,0

Tablo 4. Yeni çocuk sahibi olmuş ebeveynlerin anne baba rolüne hazır olma durumu puan ortalamaları (N:300)

Alt Gruplar	Ort±Ss	Min.	Max.
Farkındalık	6,493±1,135	2,00	8,00
İhtiyaçların giderilmesi	11,017±2,535	4,00	14,00
Tutum	13,680±2,366	5,00	16,00
Rol edinme	5,380±1,003	0,00	6,00
Sorumluluk	5,070±1,130	1,00	6,00
Toplam	41,640±5,107	23,00	50,00

Tablo 5. Ebeveynlerin anne baba rolüne hazır olma durumları ile sosyo demografik özelliklerinin karşılaştırılması (N:300)

	Cinsiyet			Yaş			Eğitim			Çalışma durumu			Aile tipi			Evlilik süresi					
	Grup	n	p	Grup	n	P	Grup	n	p	Grup	n	p	Grup	n	p	Grup	n	p			
	Kadın	Erkek		18-25	26-30	31-35	36-40	40 üzeri	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü	Evet	Hayır	Çekirdek aile	Geniş aile	0-1 Yıl	2-3 Yıl	4-5 Yıl	6 ve üzeri
Farkındalık	Kadın	163	0,79	18-25	33		31-35	53	0,37	Üniversite	139	0,00	Hayır	201	0,7	Çekirdek aile	253	0,47	0-1 Yıl	44	0,38
	Erkek	137		26-30	88		36-40	15		Ortaokul	28		Evet	99		Geniş aile	47		2-3 Yıl	67	
Farkındalık	Kadın	163	0,65	18-25	33		36-40	15		Üniversite	139	0,00	Evet	201	0,28	Çekirdek aile	253	0,39	4-5 Yıl	63	
	Erkek	137		26-30	88	0,12	40 üzeri	15		Lise	87		Hayır	99		Geniş aile	47		6 ve üzeri	126	0
İhtiyaçların giderilmesi	Kadın	163	0,42	18-25	33	0,09	36-40	15		Üniversite	139	0,00	Evet	201	0,68	Çekirdek aile	253	0,12	0-1 Yıl	44	0,42
	Erkek	137		26-30	88		40 üzeri	15		Ortaokul	28		Hayır	99		Geniş aile	47		2-3 Yıl	67	
Tutum	Kadın	163	0,14	18-25	33	0,14	36-40	15		Lise	87	0,29	Evet	201	0,08	Çekirdek aile	253	0,74	4-5 Yıl	63	
	Erkek	137		26-30	88		40 üzeri	15		Üniversite	139	0,00	Hayır	99		Geniş aile	47		6 ve üzeri	126	0,02
Rol edinme	Kadın	163	0,1	18-25	33	0,9	36-40	15		İlkokul	27	0,00	Evet	201	0,23	Çekirdek aile	253	0,15	0-1 Yıl	44	0,53
	Erkek	137		26-30	88		40 üzeri	15		Ortaokul	28		Hayır	99		Geniş aile	47		2-3 Yıl	67	
Sorumluluk	Kadın	163	0,31	18-25	33	0,14	36-40	15		Lise	87	0,00	Evet	201	0,95	Çekirdek aile	253	0,88	4-5 Yıl	63	
	Erkek	137		26-30	88		40 üzeri	15		Üniversite	139	0,00	Hayır	99		Geniş aile	47		6 ve üzeri	126	0,01
Toplam	Kadın	163		18-25	33		36-40	15		İlkokul	27	0,00	Evet	201	0,95	Çekirdek aile	253	0,88	0-1 Yıl	44	0,01
	Erkek	137		26-30	88		40 üzeri	15		Ortaokul	28		Hayır	99		Geniş aile	47		1	148	
				31-35	111					Lise	87							2	94		
				36-40	53					Üniversite	139							3	40		
				40 üzeri	15					Lisansüstü	19							4 ve üzeri	18		

durum ($p=0,030<0.05$); evlilik süresi ($p=0,000<0.05$); çocuk sayısı ($p=0,000<0.05$) değişkenleri arasında anlamlı ilişki saptanmıştır (Tablo 5).

Farkındalık alt boyutu ile eğitim düzeyi ($p=0,004<0.05$) ve çocuk sayısı ($p=0,049<0.05$) arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Grup karşılaştırmalarına bakıldığında; üniversite mezunları ($6,655\pm 1,134$) ile bir çocuğa sahip ($6,635\pm 1,107$) olan ebeveynlerin farkındalık puan ortalamaları diğer ebeveynlere göre en yüksektir.

İhtiyaçların giderilmesi alt boyutu ile eğitim düzeyi ($p=0,005<0.05$); ekonomik durum ($p=0,018<0.05$); evlilik süresi ($p=0,000<0.05$); çocuk sayısı ($p=0,000<0.05$) arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Gruplar arasında lisansüstü eğitim mezunu ebeveynlerin ($11,474\pm 2,065$); ekonomik durumunu 'çok iyi' olarak değerlendiren ebeveynlerin ($12,455\pm 1,968$); evlilik süresi 0-1 yıl olan ebeveynlerin ($11,705\pm 2,163$); çocuk sayısı bir olan ($11,615\pm 2,263$) ebeveynlerin ihtiyaçların giderilmesi alt boyutu puan ortalamalarının en yüksek olduğu saptanmıştır.

Tutum alt boyutu ile eğitim düzeyi ($p=0,000<0.05$) ile

Tablo 5'in devamı. Ebeveynlerin anne baba rolüne hazır olma durumları ile sosyo demografik özelliklerinin karşılaştırılması (N:300)

Ekonomik durum				Çocuk sayısı		
	Grup	n	p	Grup	n	p
Farkındalık Kadın	Çok İyi	11	0,42	1	148	0,04
	İyi	109		2	94	
	Orta	180		3	40	
	4 ve üzeri	18		4 ve üzeri	18	
İhtiyaçların giderilmesi	Çok İyi	11	0,01	1	148	0,00
	İyi	109		2	94	
	Orta	180		3	40	
	4 ve üzeri	18		4 ve üzeri	18	
Tutum	Çok İyi	11	0,73	1	148	0,00
	İyi	109		2	94	
	Orta	180		3	40	
	4 ve üzeri	18		4 ve üzeri	18	
Rol edinme	Çok İyi	11	0,09	1	148	0,10
	İyi	109		2	94	
	Orta	180		3	40	
	4 ve üzeri	18		4 ve üzeri	18	
Sorumluluk	Çok İyi	11	0,25	1	148	0,38
	İyi	109		2	94	
	Orta	180		3	40	
	4 ve üzeri	18		4 ve üzeri	18	
Toplam	Çok İyi	11	0,03	1	148	0,00
	İyi	109		2	94	
	Orta	180		3	40	
	4 ve üzeri	18		4 ve üzeri	18	

çocuk sayısı ($p=0,001<0,05$) arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Eğitim düzeyi üniversite ($14,180\pm 2,096$) olanlar ile çocuk sayısı iki olan ebeveynlerin tutum puan ortalamaları ($14,000\pm 2,277$) en yüksek puanlar olarak tespit edilmiştir.

Rol edinme alt boyutu ile evlilik süresi ($p=0,026<0,05$) arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Evlilik süresi 0-1 yıl olan ebeveynlerin rol edinme alt boyutu puan ortalamaları ($5,659\pm 0,776$) en yüksektir.

Sorumluluk alt boyutu ile eğitim düzeyi ($p=0,004<0,05$) arasında anlamlı ilişki saptanmıştır. Ortaokul mezunu olan ebeveynlerin sorumluluk alt boyutu puan ortalamaları ($5,464\pm 1,170$) en yüksek belirlenmiştir.

Tartışma

Yapılan literatür incelemesinde ebeveynlik ve hazırbulunuşluğa ilişkin yeterli araştırma olmadığı saptanmış ve araştırma sonucunda elde edilen bulgular literatür bilgileri ışığında tartışılmıştır. TÜİK 2016 verileri ışığında ülkemizdeki toplam

nüfus sayısının 79 814 871 olduğu, 'yıllara ve cinsiyete göre il/ilçe merkezleri ve belde/köyler' nüfus tablosunda ise kadın nüfusunun daha fazla artış gösterdiği Türkiye nüfusunun %49,8'ini kadın nüfusunun oluşturduğu saptanmıştır. Araştırma kapsamına alınan ebeveynlerin TÜİK verilerine paralel olarak daha fazla kadın (%54,3) olduğu ve kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe işgücüne daha fazla katıldıkları görülmüştür (20).

Mercer 1985 yılında yaptığı 'yaşın annelik rolüne etkisi' konulu çalışmasında, riskli bir gebelik dönemi geçiren ve genç yaşta anne olan kadınların daha uzun bir sürede annelik rolü kazandıklarını saptamıştır. Kadının annelik rolü kazanmasında ise yaşının, doğum sayısının, yenidoğan bebeğinin sağlık durumunun, stresin ve sosyal desteğin önemli faktörler olduğunu belirtmiştir (21). Çalışma sonucunda anne baba hazırbulunuşluk toplam puanlarının yaş ile ilişkisi saptanmamıştır. Fakat çalışmamızdaki ebeveynlerin %63'ünün ilk kez ebeveyn olma yaşı 21-30 yaş aralığında olup %49,3'ünün ise ilk çocuğudur. Bu nedenle çocuk sayısının hazırbulunuşluğa etkisinin anlamlı olduğu düşünülmektedir.

TÜİK 2016 verileri; annenin yaş grubuna göre doğum yüzdesi tablosuna bakıldığında; 25-29 yaş grubunun en fazla olduğu belirtilmiştir. Değişen roller, değişen dünya görüşü ile birlikte, ilk kez evlenme ve çocuk sahibi olma yaşı yükselmiştir (22). Örneklem grubundaki ebeveynlerin %49,3'ünün en yüksek oranda ilk çocuğa sahip olduğu ve ebeveynlerin daha çok 31-35 yaş aralığında olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin evlilik sürelerine bakıldığında; %42,0'ünün 6 yıl ve üzeri süre boyunca evli oldukları saptanmıştır. Hatun Şahin ve Soypak'ın 2010 yılında yaptıkları erken lohusalık sürecinde kadınların algıladıkları eş desteğine yönelik araştırmaları kapsamındaki 100 kadının ortalama evlilik süresi 6,8 yıl, çocuk sayısı 1,6 olarak bulunmuştur (4). Araştırmamız TÜİK verilerine, Şahin ve Soypak'ın araştırma sonuçlarına paralellik göstermektedir.

Reio ve Devis (2005) çalışma sonuçlarına göre hazırbulunuşluk düzeyinin yaşa göre farklılık gösterdiği; ancak cinsiyete göre farklılık göstermediği ortaya koyulmuştur (23). Araştırmamızda ise hem yaşa hem de cinsiyete göre farklılık saptanmamıştır. Araştırma

popülasyonunun büyük bir kısmını üniversite mezunu ebeveynin oluşturduğu göz önünde bulundurulduğunda bu durumun hazırbulunuşluğu etkilediği düşünülmektedir.

Kadının eğitimi ve doğurganlık düzeyi arasındaki negatif ilişki gerek ulusal gerek uluslararası literatürde sıkça yer alan ve yinelenen bir bulgudur. Eğitim düzeyinin %46,3'ünün lisans mezunu olduğu örneklemimizin, %49,3'ünün ilk çocuğu olduğu göze çarpmaktadır. Düşük eğitim düzeyine sahip annelerin doğurganlıklarının daha yüksek olduğu çocuk sayısının da doğurganlık hızı ile birlikte daha fazla olduğu belirtilmiştir. Araştırmamız kapsamında ise ebeveynlerin hazırbulunuşluklarında eğitimin önemli bir faktör olduğuna dikkat çekilmiştir. Literatür ve araştırmamız ışığında düşük eğitim düzeyine sahip annelerin doğurganlık düzeyleri ne kadar yüksek olsa da ebeveynliğe hazırbulunuşluklarının düşük olduğu ve annelerin ebeveynliğe hazır olmadan çocuk sahibi oldukları düşünülmektedir (24).

Okuryazar olmayan kadınların işgücüne katılım oranı %16,1, lise altı eğitimlilerin oranı %26,6, lise mezunlarının oranı %32,7, mesleki ya da teknik lise mezunlarının oranı %40,8 iken yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %71,6'dır. Kadınların toplum içindeki değişen yeri, rolleri ile birlikte erkeklerin kadınların çalışması hakkındaki düşünceleri de değişmektedir. TÜİK 2016 verilerinde her 5 erkekte 4'ü kadınların çalışmasını uygun bulduğunu belirtmiştir (20). %46,3'ünün lisans mezunu ve %54,3'ünü kadınların oluşturduğu araştırmamızdaki ebeveynlerin %67'sinin çalışıyor olması literatür verilerini destekler niteliktedir.

Doğal yardımcı olarak benimsenen aile fertleri ve arkadaşlara dayanma gereksinimi bireylerin ebeveyn olma gibi önemli kriz süreçlerinde devreye girer. Arkadaş ve ailesinden aldığı bu destek ağı bireyin uyum sürecinde önemli bir yer tutar. Hamilelik ve ebeveynliğe geçiş, aile içindeki önemli uyum dönemleridir. Bu dönemde eşin desteğinin yanı sıra aile yakınlarının da destekleri oldukça önemlidir (21). Kadınların çoğu doğum sonrası birinci ya da ikinci günde eve döner. Bu kısa hastanede kalış süresi, birçok yeni ebeveynin çok pratik bebek bakımı deneyimi olmadan bebeklerini evlerine götürdüğü anlamına gelir (8). Çocuğun yetiştirilmesinde ebeveynler ile

toplumun bir bütün olarak sorumluluğu paylaşımlarına yönelik vurgu yapılan Kadına Karşı Her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nde (Convention on Elimination of All Forms of Discrimination Against Women-CEDAW, 1979) anneliğin toplumsal bakımdan önemi göze çarpar. Kadınların ebeveyn olma süreçlerindeki gördükleri yeterli derecedeki destek, sağlıklı ve mutlu bir deneyim geçirmesini ve anne-bebek sağlığını etkilemektedir (4). Bu bilgiler ışığında geniş aile yapısına sahip olan bireylerin, ebeveyn olma gibi önemli kriz süreçlerini daha sağlıklı biçimde yönetmesinde aile üyelerinin rolü büyük olacaktır. Kriz sürecinden sonraki basamak olan çocuk yetiştirme aşamasına gelindiğinde ise aile üyelerinin destekleri ebeveynlerin bu döneme adaptasyonunu kolaylaştıracaktır. Ebeveynlerin sağlıklı ve mutlu bir deneyim geçirmesi, ebeveyn ve bebek sağlığını olumlu yönde etkileyecektir. Çalışmamız kapsamında ebeveynlerin %75'i eşlerinin bu süreçte en çok beraberlik desteğine ihtiyaç duyacaklarını belirtmiştir. Ayrıca ebeveynlerin %56'sı ebeveynlik hakkında bilgi almış olup, %54,8'i ise bilgi kaynağı olarak aile yakınlarını göstermiştir. Kadınlar genellikle, kadın akrabaları ve doğum sonrası gruplar tarafından iyi destek gördüklerini belirtmişlerdir (8).

Deave, Johnson vd. (2008) çalışma sonuçlarına göre son zamanlarda kadınların yeni doğum yapmış olan ya da çocuk bakımı deneyimi olan arkadaşlarının fikirlerine daha çok değer verdikleri görülmüştür. Arkadaşlarının sunabilecekleri bilgi ve desteğin daha etkili olacağını ifade etmektedirler. Doğum öncesi eğitim sınıfında tanışmış oldukları henüz ebeveyn olan kişilerin deneyimlerini kendileri ile paylaşmalarının ve web sitelerinin bu süreçteki yararlılığı yine kadınlar tarafından ifade edilmektedir. Buna karşılık, erkekler destek ağlarından yoksun görünmekte, hatta bazı erkekler eşlerinden ve iş arkadaşlarından başka başvuracakları kimsenin olmadığını düşünmektedirler. Bu çalışmada hamileliğin eşlerin yaşamında önemli bir geçiş dönemi olduğu ve bu geçiş döneminde eşler için ilgili bakım, bilgi ve tavsiyenin önemli olduğu vurgulanmaktadır (8).

Cinsiyet, çalışma durumu, aylık gelir, eğitim durumu ve çocuk sayısı değişkenleri açısından ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılaşma bulunurken; yaş ve aile tipi değişkenlerine göre

ebeveyn tutumlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür (25). Ülkemizde alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeylerdeki ailelerde koruyucu ve otoriter tutumların yaygın olarak kullanılması yetişkinlerin genel yapısını ortaya koymaktadır (26). Kaya ve ark. (2008) ile Bornstein ve Zlotnik (2008), eğitim düzeyleri yüksek olan anne ve babaların demokratik tutumlara sahip olduklarını belirlemişlerdir. Ayrıca, Yaprak (2007), anne ve babanın eğitim düzeyi arttıkça demokratik tutumlarının arttığını ve Alpoğuz (2014), eğitim düzeyi arttıkça çocukların algılanan anne-baba demokratik tutumlarının arttığını ve eğitim düzeyi azaldıkça otoriter tutum algılarının arttığını belirtmişlerdir. Bütün bu araştırma sonuçları dikkate alındığında eğitim düzeyleri arttıkça ebeveyn demokratik tutumlarının da arttığı söylenebilir (25,27). Literatür ile paralellik gösteren araştırmamız sonucunda da ebeveynlerin %80'i kabul edici, güven verici ve demokratik aile tutumunun kendilerini yansıttıklarını ifade etmiştir.

Genez Muluk'un (2004) çalışmasında, üst sosyo-ekonomik düzeyde olan ailelerin, alt sosyo-ekonomik düzeyde olan ailelere göre aile yapıları ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin daha olumlu düzeyde olduğu belirlenmiştir (28). Ailelerin sosyo-ekonomik düzeyleri yükseldikçe ebeveynlerin çocuklarının gereksinimlerini karşılama olanakları da artmaktadır. Alpoğuz (2014), ilköğretim 2, 3, 4 ve 5. sınıfa devam eden öğrencilerin algıladıkları ana-baba tutumlarını incelediği araştırmasında, gelir düzeyi arttıkça çocukların anne-babalarından gördükleri tutumları demokratik olarak algıladıklarını ve gelir düzeyi azaldıkça otoriter olarak algıladıklarını belirlemiştir (27). Cinsiyet, çalışma durumu, aylık gelir, eğitim durumu ve çocuk sayısı değişkenleri açısından ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılaşma bulunmaktadır (25).

Beydağ 2007'de yapmış olduğu araştırmasında, annelik rolünün kazanılması sürecinin doğumu takip eden 3-10 ay arasında gerçekleştiğini ileri sürmüş ve annelik rolünün kabulü ve bu rolün kazanılması sürecinde de annenin doğum sayısının, eğitim düzeyinin, çalışma durumunun ve çevresinden aldığı sosyal desteğin önemli bir faktör olduğunu saptamıştır. Annelik rolünün kazanılması birinci safha, formal biçimsel safha, informal safha ve kişisel safha olarak dört safhada

gerçekleşmekte, gebelikten başlayıp ebeveynlik süreci boyunca devam etmektedir. İlk safhada kadın anneliğe ilişkin rol ve modelleri izler ve gelecekteki ebeveynliğe kendini hazırlar (21). Araştırmamız sonucunda eğitimin hazırbulunuşluğu etkilediği göz önünde bulundurulduğunda bireylere verilen eğitimlerin bu safhada bireyler üzerinde daha etkili olabileceği, ebeveynlik öncesi bireylere verilen eğitimlerin ilk ebeveynliğe uyum safhasını daha kolay geçirmesini sağlayacağı, ileri ki safhalarda ebeveynlerin daha az güçlük çekeceği ve daha hazır bir ebeveynlik davranışları sergileyeceği düşünülmektedir. Destek mekanizmaları, bilgi ve doğum öncesi eğitim, emzirme, pratik bebek bakımı ve ilişki değişiklikleri de dahil olmak üzere hem doğum öncesi hem de doğum sonrası verilerden çeşitli ortak temalar oluşmuştur. Ebeveynliğe geçiş hakkındaki bilgi zayıftır (8). Eşlerin, ebeveynliğe hazırlık sürecinin iyileştirilmeye ihtiyacı vardır. Babaları doğum öncesi eğitime dahil etmek önemlidir. Yetersiz hazırlık eşlerin bu süreci daha endişeli geçirmesine neden olmaktadır (8).

Sak'ın (2015) araştırmasında, ebeveynlerin cinsiyetleri, yaşadıkları bölge, öğrenim durumu, yaşları, evlendikleri yaş ve çocuk sayıları gibi faktörlerin ebeveynlik tutumlarını etkilediği saptanmıştır (29). Ebeveynlik tutumunu etkileyen faktörlerin ebeveynlerin hazırbulunuşluklarını da etkilediği düşünülmektedir.

Birey bir etkinliği yapmaya hazırsa bu etkinliği yapmak bireye mutluluk verir, etkinliği yapmaya hazır fakat etkinliği yapmasına izin verilmezse ve etkinliği yapmaya hazır olmadığı halde yapmak zorunda bırakılırsa, bu durum bireyde kızgınlığa neden olmaktadır (23). Literatür hazırbulunuşluğun önemini vurgulamaktadır. Bu bilgiler ışığında eşler ebeveyn olmaya ne kadar hazır olurlarsa o denli mutlu olacaklardır. Eşler biyolojik, sosyal, kültürel, psikolojik, ekonomik ve birçok yönden kendilerini hazır hissetmelidirler.

Gebelikler her zaman ebeveynin kendi planlaması ve istekleri ile oluşmamaktadır. Aile üyelerinin düşünceleri, çevre, kültürel baskılar vb. durumların etkisi doğrultusunda plansız gebelikler meydana gelebilmekte, bunun sonucunda da eşlerin gebelik süreci ve ebeveynlik rolüne uyum süreci güçleşmektedir (21). Eşlerin sosyal,

ekonomik ve psikolojik yönden de hazır olması gerektiği literatür bilgileri tarafından da desteklenmektedir. Biyolojik hazırbulunuş, psikolojik-sosyal anlamda da ebeveyn olmaya hazır olduğu anlamına gelmemektedir. Erkan ve Toran (2004), 5 yaşında çocuğu olan annelerle yaptıkları araştırmalarında, ailenin aylık gelir düzeyi arttıkça annelerin red davranışının azaldığını, gelir düzeyi azaldıkça da red davranışının arttığını saptamışlardır (30).

Ebeveynliğe hazırbulunuşluk durumu ile istenmeyen gebeliklerin sonlandırılması ebeveyn olup olmamayı bilinçli olarak tartışmanın mümkün olduğu diğer başlıklardır. Plansız gerçekleşen hamileliklerin, eşlerin kendilerini hazır hissetmemeleri nedeni ile sonlandırılması ise bu başlığın alt boyutudur. Araştırmamıza katılan ebeveynlerin %46,3'ü lisans mezunu olup %57,9'u da kendisini ebeveynliğe hazır hissettiğini ifade etmiştir. Bu veriler eğitimin hazırbulunuşluğa etkisini destekler niteliktedir. Plansız gebeliklerin gerçekleşmesinde en önemli faktörün eğitim olduğu düşünülmektedir.

Birçok toplumda yetişkin olan bireylerin anne olması bireyin yerine getirmesi gereken görev olarak görülmektedir ve kadınlar toplum içerisinde sosyal olarak bu göreve yönelik sürekli hazırlanmaktadır. Hazır olan yetişkin bireyler toplum tarafından kabul görürken, hazır olmayan bireylerin ise toplum tarafından reddedildiği yadsınamaz bir gerçektir. Bu baskı ve kabul olunuşta ebeveynlerin ebeveyn olmaya hazırbulunuşluklarını etkilemektedir. Araştırmamız sonucunda; ebeveynler, ebeveyn olmanın anlamını çocuğun fiziksel (%31), ekonomik (%35), duygusal (%59,7) ve sosyo-kültürel (%62,7) ihtiyaçlarının karşılanması olarak ifade etmiştir.

Sonuç ve öneriler

Yaşadığımız yüzyıldaki hızlı gelişim ve değişimler, içinde bulunduğumuz toplumun bütün alanlarında kökten değişikliklere neden olmuştur. Fakat ailenin temelde değişmeyen tek şey olduğu, çocuğun yaşamının merkezinde aile olduğu ve olumlu ya da olumsuz bir biçimde çocuğun yaşamına ışık tutup yön verdiği de yadsınamaz bir gerçektir. Ebeveynliğe getirilen geniş bir bakış açısı ile birlikte ebeveyn olmanın temel anlam ve görevi; yalnızca çocukların yaşamını devam

ettirmesi sürecinde onlara yardımcı olmak ya da uygun disiplin yöntemlerini kullanmak değil, çocukların aile içi ve dışında tüm kapasitelerini geliştirmelerine olanak sağlamak ve bu koşulları yaratmaktır.

Araştırma sonucunda; ebeveynin anne baba rolüne hazırbulunuşluğu ile eğitim düzeyi, ekonomik durumu, çocuk sayısı, evlilik süresi arasında istatistiksel anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0,05$).

Farkındalık alt boyutu ile eğitim düzeyi ve çocuk sayısı; ihtiyaçların giderilmesi alt boyutu ile eğitim düzeyi, ekonomik durum, evlilik süresi ve çocuk sayısı; tutum alt boyutu ile eğitim düzeyi ve çocuk sayısı; rol edinme alt boyutu ile evlilik süresi; sorumluluk alt boyutu ile eğitim düzeyi arasındaki fark istatistik olarak anlamlı ($p = 0,004 < 0,05$) bulunmuştur.

Gerek uluslararası gerek ulusal literatür incelendiğinde aile, ebeveynlik, ebeveyn rolleri ve hazırbulunuşluk hakkındaki araştırmaların artmakta olduğu görülmektedir. Çocuk sağlığının gelişiminde ebeveynlik sürecinin önemi bu araştırma ile bir kez daha vurgulanmıştır. Bu nedenle konuya ilişkin daha fazla araştırmaların yapılması topluma olumlu katkılar sağlayacaktır.

Çocukların sosyal, duygusal, zihinsel ve fiziksel yönden gelişimi ilk olarak ailede başlar ve ebeveynler çocukların bu gelişim dönemlerindeki ilk öğretmenleridir. Çocuğun yaşamında bu kadar önemli bir yer kaplayan ebeveynin hem ebeveyn olma becerileri, hem de çocuk bakımı ve eğitimi konularında bilgi ve becerileri geliştirilmeli ve ebeveyn hazırlık programları evlilik öncesi dönemden başlayıp, evlilik süreci ve ebeveyn olma dönemi boyunca sürdürülerek yaşam boyu devam eden eğitim programlarına dönüştürülmelidir.

Toplumun geleceğini oluşturan çocukların daha sağlıklı bir yaşam süreci geçirebilmesi için anne babalar, ebeveynliğe ilişkin yapacakları hazırlıklar konusunda toplum kuruluşları tarafından desteklenmelidir.

İletişim: Şeyma Pınar

E-posta: spinar@st.medipol.edu.tr

Kaynaklar

1. Demir S. Ebeveyn Yetkinliğinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2015; 29(12): 133-148.
2. Gordon T. Etkili Anne-Baba Eğitimi. İstanbul: Profil Yayınları. 2016;12. Basım, S33-43.
3. Bayer A. Değişen Toplumsal Yapıda Aile. Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 2013; 4(8): 101-129.
4. Şahin H. N, Soypak F. Erken Lohusalık Sürecinde Kadınların Algıladıkları Eş Desteği. Zeynep Kamil Tıp Bülteni 2010; 41(4): 187-193.
5. Güleşen A, Yıldız D. Erken Post-Partum Dönemde Anne Bebek Bağlanması Kanıtı Dayalı Uygulamalar İle İncelenmesi. Taf Prev Med Bull 2013; 12(2): 177-182.
6. Deave T, Johnson D. The Transition To Parenthood: What Does It Mean For Fathers?'. Journal Of Advanced Nursing 2008; 6(63): 626-633.
7. Aksoy Ab. Farklı Kültürlerde Ebeveynlik. Kastamonu Eğitim Dergisi 2005; 2(13): 333-38.
8. Deave T, Johnson D, Ingram J. Transition To Parenthood: The Needs Of Parents In Pregnancy And Early Parenthood. BMC Pregnancy And Childbirth 2008; 8:30.
9. Cüceloğlu D. Geliştiren Anne-Baba. İstanbul: Remzi Kitabevi 2016;1. Basım, S55-111.
10. Yıldız S. A. Ebeveyn Tutumları Ve Saldırganlık, Polis Bilimleri Dergisi 2004; 6(3-4), 131- 150.
11. Özkan H, Kanbur A, Apay S, Kılıç M, Ağapınar S, Özorhan Ey. Annelerin Doğum Sonu Dönemde Ebeveynlik Davranışlarının Değerlendirilmesi. Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni 2013; 3(47): 117-121.
12. Gonzalez, A. Greenwood, G. & Wenhsu J. Undergraduate Students' Goal Orientations And Their Relationship To Perceived Parenting Styles, Collages Student Journal 2001; 35, 182-193.
13. Seven S. Çocuk Ruh Sağlığı Ankara: Pegem Net Yayıncılık 2008; 1. Basım. S99.
14. Kaya A, Bozaslan H, Genç G. Üniversite Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarının Problem Çözme Becerilerine Sosyal Kaygı Düzeylerine Ve Akademik Başarılarına Etkisi. Dicle Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi 2012; 18: 208-225.
15. Yavuzer H. Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi 2017; 40. Basım, S132,37,
16. Harman G, Çelikler D. Eğitimde Hazır Bulunuşluğun Önemi Üzeri Bir Derleme Çalışması. Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi 2012; 1(3): 147-156.
17. Boz M. Altı Yaş Çocuklarının Okula Hazırlanış Düzeylerinin Veli Ve Öğretmen Görüşleri Yönünden İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü 2014; Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
18. Canbulat T, Kırıktaş H. İlkokulda Hazırlanış Düzeylerinin Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenilirlik Çalışması. Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi 2016; (1): 26-35.
19. Beydağ Kd. Doğum Sonu Dönemde Anneliğe Uyum Ve Hemşirenin Rolü. Tsk Koruyucu Hekimlik Bülteni 2007; 6(6): 479-484.
20. Tüik. İstatistiklerle Kadın. Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni 2016; Sayı: 24643, Ankara.
21. Öztürk Can H, Aksel Eş. Ebeveyn Kabulü/Reddi İle Ebeveyn Uygulamaları İlişkisi Ve Etkileyen Faktörler. Humanities Sciences (Nwsahs) 2017; 12(1): 35-51.
22. Tüik. Aile Yapısı Araştırması. Yayın No: 3046, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası 2016; Ankara.
23. Harman G, Çelikler D. Eğitimde Hazır Bulunuşluğun Önemi Üzeri Bir Derleme Çalışması. Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi 2012; 1 (3):
24. Eryurt Ma, Ergöçmen Ba. Ebeveyn Eğitiminin Doğurganlık Üzerindeki Etkisi. Nüfusbilim Dergisi 2008-09; (30-31): 13-28.
25. Aydoğdu F, Dilekmen M. Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi 2016; 11(2).
26. Alisınanoğlu F. Çocukların Denetim Odağı İle Algıladıkları Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Çocukların Denetim Odağı İle Anne Baba Tutumları). Türk Eğitim Bilimleri Dergisi 2015; 3(2).
27. Alpoğuz D. U. Algılanan Ana-Baba Tutumlarının İlköğretim Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumlarına Ve Türkçe Dersi Akademik Başarılarına Etkisi. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2014; Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir.
28. Genez-Muluk E. Alt Ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile Yapıları Ve Anne-Çocuk İlişkinin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü 2004; Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
29. Sak R, Şahin Sak İt, Atli S, Şahin Bk. Okul Öncesi Dönem: Anne-Baba Tutumları. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2015; 3(11): 972-91.
30. Erkan S, Toran M. Alt Sosyo-Ekonomik Düzey Annelerin Çocuklarını Kabul Ve Reddetme Davranışlarının İncelenmesi (Diyarbakır İli Örneği). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2004; 27, S91-97.